

**BỘ GIÁO DỤC VÀ ĐÀO TẠO
TRƯỜNG ĐẠI HỌC SƯ PHẠM NGHỆ THUẬT TW**

LÊ THANH LÂM

**LỄ HỘI ĐÌNH LÀNG NIỆM THƯỢNG,
PHƯỜNG KHẮC NIỆM, BẮC NINH**

**TÓM TẮT LUẬN VĂN THẠC SĨ QUẢN LÝ VĂN HÓA
Khóa 3 (2015-2017)**

Hà Nội, 2019

**CÔNG TRÌNH NÀY ĐÃ ĐƯỢC HOÀN THIỆN TẠI
TRƯỜNG ĐẠI HỌC SƯ PHẠM NGHỆ THUẬT TRUNG ƯƠNG**

Người hướng dẫn khoa học: **PGS.TS Đinh Gia Lê**

Phản biện 1: PGS.TS Nguyễn Thị Huệ

Phản biện 2: PGS.TS Phạm Trọng Toàn

Luận văn được bảo vệ trước Hội đồng chấm luận văn thạc sĩ tại Trường
Đại học Sư phạm Nghệ thuật Trung ương
Ngày 08 tháng 10 năm 2019

**Có thể tìm hiểu luận văn tại Thư viện Trường Đại học
Sư phạm Nghệ thuật Trung ương**

MỞ ĐẦU

1. Lý do chọn đề tài

Lễ hội truyền thống là một hiện tượng văn hóa dân gian - tâm linh tổng thể. Việc duy trì, tổ chức lễ hội không chỉ đơn thuần là những sinh hoạt văn hóa tâm linh của cộng đồng mà nó còn tác động đến các hoạt động khác nhau của đời sống chính trị, kinh tế, văn hóa, xã hội...

Trong quá khứ, lễ hội truyền thống gắn liền với không gian và đời sống văn hóa tâm linh của làng xã Việt Nam. Cho đến nay, việc quản lý các lễ hội truyền thống đang đặt ra những vấn đề bức thiết, đòi hỏi phải có những giải pháp trước mắt cũng như lâu dài.

Lễ hội là sự kiện văn hóa được tổ chức mang tính cộng đồng, theo thống kê năm 2009 của *Cục Văn hóa Thông tin cơ sở, Bộ VH, TT & DL*, số thống kê năm 2009 “cả nước có 7.966 lễ hội, trong đó có 7.039 lễ hội dân gian truyền thống, (chiếm 88,36%), 332 lễ hội lịch sử (chiếm 4,16%), 544 lễ hội tôn giáo (chiếm 6,28%), 41 lễ hội du nhập từ nước ngoài (chiếm 0,12%), còn lại là lễ hội khác (chiếm 0,5%)” [12, tr.12].

Lễ hội đình làng Niệm Thượng, phường Khắc Niệm, thành phố Bắc Ninh, tỉnh Bắc Ninh là một trong những lễ hội cổ truyền của người dân trên địa bàn nói riêng và của Việt Nam nói chung. Lễ hội được tổ chức từ ngày mùng 5 đến mùng 6 tháng giêng âm lịch hàng năm.

Tuy nhiên trong các nghi lễ của lễ hội đình làng Niệm Thượng được thực hiện để tưởng nhớ thân Thành hoàng thì có một nghi lễ nhận được nhiều sự quan tâm và có nhiều ý kiến trái chiều. Theo Công văn số 302/UBND-VX ngày 8 tháng 02 năm 2013 thì tục lệ này trong khoảng một thời gian dài có nhiều ý kiến trái chiều từ cộng đồng cư dân [PL 9, tr.143].

Trước những thực trạng trên, và qua nghiên cứu tìm hiểu các tài liệu viết về lễ hội (tính cho tới năm 2017) thì chưa có công trình khoa học nào nghiên cứu về lễ hội đình làng Niệm Thượng một cách toàn diện. Chính vì vậy, tôi chọn đề tài “**Lễ hội đình làng Niệm Thượng, phường Khắc Niệm, Bắc Ninh**” làm luận văn thạc sĩ của mình.

2. Lịch sử nghiên cứu

Theo tác giả Vũ Ngọc Khánh trong *Văn hóa Việt Nam những điều học hỏi* (Nxb. Văn hóa - Thông tin, Hà Nội, 2004) cho rằng lễ hội không phải là một hiện tượng văn hóa bất biến mà nó có sự biến đổi theo thời gian.

Các tác giả Nguyễn Thu Linh và Phan Văn Tú thực hiện đề tài khoa học cấp Bộ *Quản lý lễ hội cổ truyền: thực trạng và giải pháp* năm 2004. Đề tài đã đánh giá một cách khách quan và khá đầy đủ về thực trạng lễ hội truyền thống Việt Nam và đưa ra một số giải pháp để phát triển và nâng cao giá trị của lễ hội.

Tác giả Bùi Hoài Sơn Công trong công trình *Quản lý lễ hội truyền thống của người Việt* đã xem xét các vấn đề quản lý lễ hội truyền thống từ các văn bản quản lý nhằm tìm ra những mặt đã làm được, chưa làm được, cả những khó khăn trong công tác quản lý lễ hội truyền thống.

3. Mục đích và nhiệm vụ nghiên cứu

3.1. Mục đích nghiên cứu

Trên cơ sở tiến hành khảo sát, phân tích, đánh giá thực trạng công tác quản lý lễ hội đình làng Niệm Thượng, phường Khắc Niệm, Bắc Ninh, luận văn đề xuất giải pháp nâng cao hiệu quả công tác quản lý, bảo tồn và phát huy lễ hội Niệm Thượng trong giai đoạn hội nhập hiện nay.

3.2. Nhiệm vụ nghiên cứu

- . Luận văn tập trung giải quyết các vấn đề cơ bản sau đây:
 - Hệ thống hóa những vấn đề lý luận liên quan đến lễ hội và lễ hội truyền thống của Việt Nam, các văn bản về quản lý lễ hội làm cơ sở khoa học trong công tác tổ chức, quản lý lễ hội truyền thống đình làng Niệm Thượng.
 - Tiến hành khảo sát, phân tích, đánh giá thực trạng công tác tổ chức, quản lý lễ hội truyền thống đình làng Niệm Thượng trong giai đoạn hiện nay.
 - Đề xuất một số nhóm giải pháp phù hợp với thực tiễn nhằm nâng cao hiệu quả công tác quản lý, tổ chức lễ hội đình làng Niệm Thượng.

4. Đối tượng và phạm vi nghiên cứu

4.1. Đối tượng nghiên cứu

Đối tượng nghiên cứu của đề tài là công tác quản lý, tổ chức lễ hội truyền thống đình làng Niệm Thượng, phường Khắc Niệm, Bắc Ninh trong giai đoạn hiện nay và giải pháp nâng cao công tác quản lý lễ hội đình làng Niệm Thượng, phường Khắc Niệm, Bắc Ninh.

4.2. Phạm vi nghiên cứu

- + *Thời gian nghiên cứu*: đề tài tập trung khai thác lễ hội đình làng Niệm Thượng từ năm 2000 (năm đầu tiên tổ chức lễ hội sau khi khôi phục) đến năm 2017 (thời điểm thực hiện khảo cứu).
- + *Không gian nghiên cứu*: luận văn tập trung nghiên cứu tại địa bàn làng Niệm Thượng (khu phố Thượng) là nơi diễn ra lễ hội.

5. Phương pháp nghiên cứu

- Phương pháp phân tích tài liệu
- Phương pháp điền dã dân tộc học
- Phương pháp quan sát
- Phương pháp phỏng vấn

6. Những đóng góp của luận văn

- Luận văn là công trình nghiên cứu đầu tiên một cách toàn diện về quản lý lễ hội đình làng Niệm Thượng, phường Khắc Niệm, Bắc Ninh đã đánh giá được những ưu điểm, hạn chế, nguyên nhân và bài học kinh nghiệm trong công tác quản lý lễ hội. Trên cơ sở đó đề xuất giải pháp nhằm nâng cao hiệu quả quản lý lễ hội truyền thống gắn với phát triển kinh tế, văn hóa, xã hội ở địa phương.

- Kết quả nghiên cứu của luận văn có thể là tài liệu tham khảo, nghiên cứu cho các đề tài mang tính tương đồng.

7. Bố cục của luận văn

Ngoài phần Mở đầu, Kết luận, Tài liệu tham khảo và Phụ lục, Luận văn gồm có 03 chương, cụ thể như sau:

Chương 1. Những vấn đề chung về quản lý lễ hội và khái quát về lễ hội đình làng Niệm Thượng, phường Khắc Niệm, Bắc Ninh

Chương 2. Thực trạng quản lý hoạt động lễ hội đình làng Niệm Thượng, Bắc Ninh.

Chương 3. Phương hướng và giải pháp nâng cao hiệu quả công tác quản lý lễ hội đình làng Niệm Thượng, Bắc Ninh.

Chương 1

NHỮNG VẤN ĐỀ CHUNG VỀ QUẢN LÝ LỄ HỘI VÀ KHÁI QUÁT VỀ LỄ HỘI ĐÌNH LÀNG NIỆM THƯỢNG, PHƯỜNG KHẮC NIỆM, BẮC NINH

1.1. Một số khái niệm

1.1.1. Lễ hội

Lễ hội là một sự kiện văn hóa được tổ chức mang tính cộng đồng. “Lễ” là hệ thống các hành vi, động tác nhằm biểu hiện sự tôn kính của con người với thần linh, phản ánh những ước mơ chính đáng của con người trước cuộc sống mà bản thân họ chưa có khả năng thực hiện. “Hội” là sinh hoạt văn hóa, tôn giáo, nghệ thuật của cộng đồng, xuất phát từ nhu cầu cuộc sống [35, tr.37].

1.1.2. Lễ hội truyền thống

Lễ hội truyền thống chính là lễ hội cổ đã có từ lâu đời, mang giá trị nhân văn sâu sắc, có giá trị nghệ thuật độc đáo riêng và được trao truyền từ thế hệ này sang thế hệ khác mà không làm biến đổi giá trị đầu tiên của nó, thậm chí là làm phát huy thêm giá trị của lễ hội truyền thống trong cuộc sống hiện đại.

1.1.3. Quản lý

“Quản lý” là một khái niệm được rất nhiều nhà nghiên cứu tìm hiểu và đưa ra nhận định. Dựa vào sự nhìn nhận thực tế về xuất phát điểm của từng lĩnh vực, từng thời điểm khác nhau mà nhiều học giả trong và ngoài nước đã đưa ra những cách hiểu không giống nhau về “Quản lý”.

Theo cách hiểu phổ biến nhất hiện nay thì “Hoạt động quản lý là hoạt động nhằm tác động một cách có tổ chức và định hướng của chủ thể quản lý vào một đối tượng nhất định để đạt được mục tiêu đề ra”[24, tr.42].

1.1.4. Quản lý lễ hội

Quản lý lễ hội là một công tác quản lý bao gồm các hoạt động của lễ hội (phần lễ, phần hội và các hoạt động có liên quan đến lễ hội) thực hiện theo Luật Di sản văn hóa, các văn bản quy phạm pháp luật từ Trung ương đến địa phương.

1.1.5. Quản lý lễ hội truyền thống

Quản lý lễ hội là tạo điều kiện cho lễ hội phát triển theo đúng định hướng phát triển của đất nước và phù hợp với quy luật của thời đại, do đó, quản lý lễ hội là nhu cầu khách quan để lễ hội phát triển.

Quản lý lễ hội gồm quản lý nhà nước và các hình thức quản lý khác đối với hoạt động của lễ hội.

1.2. Nội dung quản lý lễ hội

Quản lý lễ hội gồm những nội dung chính sau đây: Quản lý nội dung hoạt động của lễ hội (gồm các hoạt động của phần lễ và các hoạt động mang tính hội); quản lý tài chính của lễ hội; quản

lý an ninh - xã hội của lễ hội; quản lý vấn đề bảo vệ môi trường và quản lý, bảo vệ khu di tích, cơ sở thờ tự. Có thể thấy, cần tạo ra cơ chế tự quản tốt để cộng đồng (chủ thể lễ hội) tự quản tài chính và xử lý các vấn đề nội bộ. Các cơ quan quản lý thực hiện các công cụ được pháp luật quy định là hoạt động kiểm tra, thanh tra, giám sát... đảm bảo an ninh thật tốt giúp cho lễ hội diễn ra tốt đẹp.

1.3. Văn bản quản lý

1.3.1. Văn bản quản lý của Trung ương

Thông tư số 15/TT-BVHTTDL ngày 22 tháng 12 năm 2015 của Bộ Văn hóa, Thể thao và Du lịch quy định về tổ chức lễ hội. Nội dung Thông tư này đề cập cụ thể, chi tiết đến tình hình quản lý- tổ chức lễ hội nói chung.

Công điện số 229/CĐ-TTg ngày 12 tháng 02 năm 2015 của Thủ tướng Chính phủ về việc quản lý, tổ chức hoạt động lễ hội;

Công điện số 2239/CĐ-TTg ngày 2 tháng 12 năm 2016 của Thủ tướng Chính phủ về việc tăng cường công tác quản lý, đảm bảo trật tự, an toàn giao thông trong lễ hội đầu xuân 2017;

Chỉ thị số 04/CT-BVHTTDL ngày 13 tháng 01 năm 2016 về tăng cường công tác quản lý, tổ chức và thực hiện nếp sống văn minh trong lễ hội;

Công văn số 93/BVHTTDL-VHCS ngày 13 tháng 01 năm 2016 gửi các ban, bộ, ngành trung ương về việc phối hợp chỉ đạo công tác quản lý và tổ chức lễ hội;

Công văn số 155/BVHTTDL-VHCS ngày 19 tháng 01 năm 2016 gửi Ủy ban nhân dân các tỉnh, thành phố trực thuộc trung ương về việc tăng cường công tác quản lý và tổ chức lễ hội năm 2016;

Công văn số 4237/BVHTTDL-VHCS ngày 20 tháng 10 năm 2016 của Bộ Văn hóa, Thể thao và Du lịch về việc tăng cường công tác quản lý và tổ chức lễ hội năm 2017;

Công văn số 5388/BVHTTDL-VHCS ngày 28 tháng 12 năm 2016 của Bộ Văn hóa, Thể thao và Du lịch về việc tăng cường công tác quản lý, đảm bảo trật tự, an toàn giao thông trong lễ hội đầu xuân 2017.

1.3.2. Văn bản quản lý của địa phương

Dựa trên tinh thần chung của các văn bản pháp quy của nhà nước về quản lý lễ hội trên cả nước nói chung. Tỉnh Bắc Ninh (mà cụ thể ở đây là vai trò của Sở Văn hóa, Thể thao và Du lịch) cũng đã có những văn bản thiết để hướng dẫn, quy định, về tổ chức, quản lý các lễ hội của địa phương, trong đó, cụ thể là lễ hội làng Niệm Thượng.

Thứ nhất, là công văn số 302/UBND-VX ngày 8 tháng 12 năm 2013 của UBND tỉnh Bắc Ninh gửi tới UBND thành phố Bắc Ninh và UBND xã Khắc Niệm (trước khi trở thành phường Khắc Niệm) về việc tục chém lợn tại lễ hội Ném Thượng.

Sau công văn 302, thì UBND tỉnh Bắc Ninh còn ra công văn số 336/UBND-VX ngày 23/2/2013 về việc điều chỉnh tục “Chém lợn” tại lễ hội Ném Thượng, xã Khắc Niệm, thành phố Bắc Ninh.

Sau công văn số 302 và 336 của UBND tỉnh Bắc Ninh, Sở VH TT&DL đã có công văn số 80/SVHTTDL ngày 30 tháng 1 năm 2015 gửi UBND thành phố Bắc Ninh về việc quản lý, tổ chức lễ hội Ném Thượng, phường Khắc Niệm, thành phố Bắc Ninh.

Sau công văn số 80, Sở VH TT&DL Bắc Ninh đã ban hành văn bản/công văn số 1154/SVHTTDL-NSVH-GD ngày 15/11/2016 về việc hướng dẫn chỉ đạo, quản lý và tổ chức lễ hội năm 2017.

Tiếp đến là công văn số 1249/SVHTTDL-NSVH&GD do Sở VH TT&DL ban hành ngày 07/12/2016, về việc tăng cường công tác quản lý và tổ chức lễ hội năm 2017.

1.4. Khái quát về lễ hội đình làng Niệm Thượng

1.4.1. Khái quát về làng Niệm thượng

1.4.1.1. Điều kiện tự nhiên

“Làng Niệm Thượng (còn có tên gọi khác là làng Ném Thượng) dưới triều Nguyễn, năm Minh Mệnh thứ 14 (1833) thuộc tổng Khắc Niệm, huyện Võ Giàng, phủ Từ Sơn, tỉnh Bắc Ninh, hiện nay thuộc phường Khắc Niệm, thành phố Bắc Ninh, tỉnh Bắc Ninh”[16, tr.6].

Phường Khắc Niệm có vị trí địa lý thuận lợi, có quốc lộ 1A (mới) là huyết mạch giao thông quan trọng nối thủ đô Hà Nội với các tỉnh biên giới phía Bắc chạy qua, quốc lộ 38 là đầu mối giao thông giữa thành phố Bắc Ninh với vùng kinh tế Hưng Yên - Hải Dương.

1.4.1.2. Dân cư

Làng Niệm Thượng hiện có 4 xóm: xóm Núi Nghè, xóm Núi Chùa, xóm Thiềng, xóm Ba Huyện. Làng có 651 hộ, 2251 nhân khẩu (năm 2007), chiếm 24,8% nhân khẩu toàn phường.

1.4.1.3. Kinh tế

Làng Niệm Thượng xưa giống như bao làng quê khác của vùng đồng bằng Bắc Bộ lấy nghề trồng lúa nước làm nghề chính. Trước giai đoạn đất nước đổi mới thì đây là làng quê thuần nông với toàn bộ hộ dân tham gia sản xuất nông nghiệp, cùng với trồng lúa nước thì nghề chăn nuôi ở đây khá phát triển. Tuy nhiên, từ sau đổi mới năm 1986 đã thúc đẩy mạnh mẽ quá trình đổi mới nền kinh tế trên địa bàn, đặc biệt từ đầu những năm 2000 là thời điểm các doanh nghiệp ồ ạt vào đầu tư làm thay đổi cán cân kinh tế của địa phương trong đó tập đoàn Dabaco Việt Nam (sản xuất cám gia súc và cám thủy sản) là đơn vị tiên phong trong công cuộc này.

1.4.1.4. Đòi sống văn hóa, tín ngưỡng

Nằm trong cái nôi của văn hóa xứ Bắc với bề dày truyền thống văn hóa từ lâu đời, người dân làng Niệm Thượng tự hào có hai công trình văn hóa là đình Thượng và chùa Đại Bi được công nhận là di tích lịch sử văn hóa duy nhất trong phường Khắc Niệm.

Về số lượng lễ hội thì so với những địa phương khác trong tỉnh Bắc Ninh thì số lượng lễ hội ở đây là ít. Có 2 lễ hội lớn trong năm là lễ hội Thành hoàng từ ngày mùng 5 đến ngày mùng 6 tháng giêng âm lịch, diễn ra tại đình Thượng và lễ hội Thượng Nguyên diễn ra vào ngày 15 tháng 1 âm lịch tại chùa Đại Bi

1.4.2. Lễ hội đình làng Niệm Thượng

1.4.2.1. Lịch sử lễ hội đình làng Niệm Thượng

Lễ hội đình làng Niệm Thượng xưa thường được người dân gọi một cách dân dã là “lễ hội chém lợn” có lịch sử từ lâu đời được diễn ra tại làng Ném Thượng (phường Khắc Niệm, thành phố Bắc Ninh, tỉnh Bắc Ninh). Đây là một trong những lễ hội cổ truyền được tổ chức hàng năm vào ngày mùng 6 tháng Giêng âm lịch. Lễ hội được tổ chức nhằm tưởng nhớ vị thành hoàng làng xưa kia đã chém lợn để nuôi quân đồng thời cũng có ý nghĩa cầu mong một năm mưa thuận gió hòa, mùa màng bội thu và an lành cho người dân trong làng.

Lễ hội đã có lịch sử khoảng hơn 800 năm. Theo truyền thuyết vẫn được dân làng truyền kể, lễ hội cổ truyền làng Niệm Thượng không chỉ gắn liền với tín ngưỡng nông nghiệp của người Việt cổ, mà nó còn gắn liền với sự tích thờ Đức Đông Hải Đại Vương Lý Đoàn Thượng.

1.4.2.2. Ý nghĩa của lễ hội đình làng Niệm Thượng

Trước hết, lễ hội đã tạo sự gắn kết, biểu dương sức mạnh cộng đồng, thể hiện mối quan hệ giao tiếp ứng xử giữa cá nhân với cá nhân, giữa cá nhân với cộng đồng

Thứ hai, lễ hội truyền thống có giá trị hướng về cội nguồn. Lễ hội ra đời và tồn tại liên tục trong suốt chặng đường lịch sử, tuy có bị gián đoạn do điều kiện xã hội tác động nhưng cũng đã được khôi phục và trở thành hình thức sinh hoạt văn hóa phổ biến của cộng đồng

Thứ ba, việc tổ chức và tham gia lễ hội giúp cân bằng đời sống tâm linh. Trong lễ hội truyền thống, không thể không có nghi lễ thờ cúng thần linh. Đây là yếu tố hàng đầu, là linh hồn, là nguồn cảm hứng xuyên suốt lễ hội

Thứ tư, lễ hội truyền thống thể hiện sự sáng tạo và hưởng thụ văn hoá của mỗi người dân, đồng thời thông qua lễ hội, những sáng tạo văn hoá ấy được bảo tồn và trao truyền cho thế hệ sau

1.4.3. Vai trò của công tác quản lý đối với lễ hội đình làng Niệm Thượng

Lễ hội truyền thống nói chung ngày càng đóng vai trò quan trọng trong đời sống văn hóa tinh thần của người dân Việt Nam, đối với người dân làng Niệm Thượng cũng vậy, truyền thống thờ thành hoàng tại đình làng từ xa xưa đã đi vào nếp sống, nếp sinh hoạt của người dân nơi đây, đã trở thành món ăn tinh thần không thể thiếu. Trong những năm qua, Nhà nước, BVHTT&DL đã tăng cường quản lý lễ hội truyền thống dựa trên các quy định của Hiến pháp, các văn bản Nghị định, các quy định nhằm mục đích đảm bảo quyền tự do sinh hoạt tôn giáo, tín ngưỡng, giữ gìn truyền thống văn hóa tốt đẹp của dân tộc. Các văn bản được đưa ra đều nhằm mục đích nâng cao chất lượng cho các hoạt động nghi lễ để thúc đẩy sự phát triển của các lễ hội lên một tầm cao mới,

quy mô, chuyên nghiệp và đầy đủ hơn đáp ứng được nhu cầu tín ngưỡng nhưng cũng để cho các nhà quản lý dễ dàng quản lý lễ hội và di tích đình làng một cách hiệu quả.

Tiểu kết:

Đời sống văn hóa, tín ngưỡng của làng Niệm Thượng cũng có những đặc trưng riêng, làng hiện nay chỉ còn hai công trình văn hóa là đình làng và chùa Đại Bi. Chính vì vậy hai lễ hội diễn ra ở hai địa điểm văn hóa trên có vai trò đặc biệt quan trọng trong đời sống tâm linh của người dân làng.

Như vậy, làng Niệm Thượng từ một làng quê thuần nông đến nay đã biến đổi mọi mặt về kinh tế, văn hóa, xã hội. Làng Niệm Thượng đến nay vẫn còn những vết tích của làng quê truyền thống mà lễ hội đình làng và đặc biệt là nghi lễ chém lợn tế thần là một trong những minh chứng quan trọng.

Như vậy có thể thấy, chương 1 là những nội dung cốt lõi về cơ sở lý luận, phục vụ cho đề tài nghiên cứu về quản lý lễ hội đình làng Niệm Thượng, phường Khắc Niệm, Bắc Ninh. Đây là cơ sở để tìm hiểu về thực trạng, cũng như đưa ra các giải pháp, nhằm nâng cao hiệu quả công tác quản lý lễ hội nơi đây.

Chương 2

THỰC TRẠNG QUẢN LÝ LỄ HỘI ĐÌNH LÀNG NIỆM THƯỢNG, PHƯỜNG KHẮC NIỆM, BẮC NINH

2.1 Chủ thể quản lý và cơ chế phối hợp

2.1.1. Chủ thể quản lý nhà nước

Hoạt động quản lý lễ hội truyền thống trên cả nước nói chung và lễ hội đình làng Niệm Thượng nói riêng là hệ thống các văn bản pháp lý của lãnh đạo các cấp từ trung ương đến địa phương. Theo Luật Di sản văn hóa năm 2001 đã được sửa đổi, bổ sung một số điều của năm 2009 có quy định nhiệm vụ đối với các cơ quan quản lý nhà nước.

2.1.1.1. Bộ Văn hóa, Thể thao và Du lịch

Nghị định số 123/2016/NĐ-CP, ngày 01 tháng 9 năm 2016 của Chính phủ quy định, Bộ văn hóa, Thể thao và Du lịch thực hiện nhiệm vụ, quyền hạn theo quy định tại quy định, chức năng, nhiệm vụ, quyền hạn và cơ cấu tổ chức của bộ, cơ quan ngang bộ và những nhiệm vụ, quyền hạn đối với công tác Di sản văn hóa trong đó có lễ hội.

Quyết định số 39/2001/QĐ-BVHTT ngày 23/8/2001 của Bộ trưởng Bộ VH-TT ban hành Quy chế tổ chức lễ hội quy định nhiệm vụ của các cơ quan quản lý nhà nước về văn hóa là hướng dẫn cho các tổ chức, cá nhân lập hồ sơ xin phép tổ chức lễ hội

Thông tư Liên tịch số 07/2015/TTLT-BVHTTDL-BNV ngày 14/9/2015 của Bộ VH,TT&DL và Bộ Nội vụ hướng dẫn chức năng, nhiệm vụ, quyền hạn và cơ chế tổ chức của Sở VH,TT&DL

thuộc UBND cấp tỉnh, thành phố trực thuộc Trung ương; Phòng VH&TT thuộc UBND huyện, quận, thị xã, thành phố thuộc tỉnh.

Thông tư Liên tịch số 07 hướng dẫn chức năng và nhiệm vụ của Sở VH,TT&DL và Phòng VH&TT, còn đối với UBND cấp xã lại thực hiện theo quy định tại Luật số 11/2003/QH11, ngày 26/11/2003 của Quốc hội về tổ chức HĐND.

2.1.1.2. Cục Di sản văn hóa

Quyết định số 3356/QĐ-BVHTTDL, ngày 20 tháng 09 năm 2017 của Bộ VHTT&DL quy định chức năng, nhiệm vụ, quyền hạn và cơ cấu tổ chức của Cục di sản văn hóa.

2.1.1.3. UBND tỉnh Bắc Ninh

Theo hướng nghiên cứu của đề tài, tác giả cho rằng: UBND tỉnh Bắc Ninh đóng vai trò quan trọng trong việc vận hành bộ máy quản lý cấp cơ sở một cách toàn diện và hệ thống về cả kinh tế, văn hóa, xã hội, an ninh quốc phòng. Trong chỉ đạo công tác quản lý, tổ chức thực hiện lễ hội tại đình làng Niệm Thượng, UBND tỉnh Bắc Ninh giao cho Trung tâm văn hóa và các cơ quan chuyên môn trực tiếp quản lý, hướng dẫn thực hiện việc quản lý di tích, quản lý và tổ chức lễ hội đình làng Niệm Thượng. Đồng thời chỉ đạo UBND phường Khắc Niệm thực hiện công tác quản lý và tổ chức lễ hội đình làng Niệm Thượng, phường Khắc Niệm, thành phố Bắc Ninh hàng năm, theo các văn bản của Trung ương và của UBND tỉnh đã quy định về quản lý và tổ chức lễ hội truyền thống.

2.1.1.4. Sở Văn hóa Thể thao và Du lịch

Sở Văn hoá, Thể thao và Du lịch là cơ quan chuyên môn thuộc Ủy ban nhân dân tỉnh; thực hiện chức năng tham mưu, giúp Ủy ban nhân dân tỉnh quản lý nhà nước về văn hóa, gia đình, thể dục, thể thao, du lịch và quảng cáo (trừ quảng cáo trên báo chí, trên môi trường mạng, trên xuất bản phẩm và quảng cáo tích hợp trên các sản phẩm, dịch vụ bưu chính, viễn thông, công nghệ thông tin) ở địa phương theo quy định của pháp luật; các dịch vụ công thuộc lĩnh vực quản lý của Sở và thực hiện một số nhiệm vụ, quyền hạn theo phân công hoặc ủy quyền của Ủy ban nhân dân tỉnh, Chủ tịch Ủy ban nhân dân tỉnh.

2.1.1.5. Phòng Văn hóa - Thông tin

Hướng dẫn về chức năng quyền hạn của phòng VH&TT thuộc hệ thống bộ máy UBND cấp cơ sở, Bộ Văn hóa đã ban hành Thông tư liên tịch số 43/2008/TTLT-BVHTTDL-BNV hướng dẫn về chức năng, nhiệm vụ, quyền hạn và cơ cấu tổ chức của Sở Văn hoá, Thể thao và Du lịch thuộc UBND cấp tỉnh, Phòng VH&TT thuộc Ủy ban nhân dân cấp cơ sở.

UBND tỉnh Bắc Ninh ban hành Quyết định số 1389/QĐ-UBND, ngày 23/5/2018 về việc Quy định chức năng nhiệm vụ, quyền hạn, cơ cấu tổ chức và quan hệ công tác của Phòng Văn hóa và Thông tin thành phố Bắc Ninh.

Phòng VH - TT thành phố Bắc Ninh còn có nhiệm vụ:

Thực hiện việc quản lý nhà nước về các lĩnh vực văn hóa; gia đình; thể thao; du lịch; bưu chính viễn thông và Internet; công nghệ thông tin; phát thanh; báo chí; xuất bản của tổ chức và cá nhân theo địa giới hành chính quản lý;

Hướng dẫn việc triển khai thực hiện các hoạt động thông tin tuyên truyền trên địa bàn thành phố nhằm tổ chức tuyên truyền, giáo dục phổ biến pháp luật;

Phục vụ các nhiệm vụ chính trị - xã hội của Đảng, Nhà nước và địa phương;

Thực hiện việc giáo dục truyền thống cách mạng, xây dựng nếp sống văn hóa cho mọi tầng lớp nhân dân và hướng dẫn tổ chức các hoạt động văn hóa văn nghệ nhân các ngày lễ, các ngày kỷ niệm của đất nước, tỉnh, huyện và cơ sở;

Lập kế hoạch dài hạn và từng giai đoạn để trình Ủy ban nhân dân tỉnh và thành phố duyệt, cùng như có các giải pháp cụ thể tiến hành thực hiện những kế hoạch đã được phê duyệt.

2.1.1.6. Ban Văn hóa - Thông tin phường Khắc Niệm

Đối với việc quản lý văn hóa về lễ hội đình làng Niệm Thượng, Ban Văn hóa Thông tin phường Khắc Niệm đóng vai trò là đơn vị chỉ đạo trực tiếp xem xét đề nghị từ UBND phường ra quyết định thành lập Ban tổ chức lễ hội và các tiểu ban trong các năm có diễn ra lễ hội. Cán bộ chuyên trách về văn hoá thông tin cơ sở tại phường là người trực tiếp quản lý và hướng dẫn hoạt động của lễ hội theo sự phân công chỉ đạo của Đảng, chính quyền địa phương.

2.1.2. Chủ thể quản lý cộng đồng

2.1.2.1. Ban tổ chức lễ hội

Theo kế hoạch tổ chức lễ hội hàng năm thì Ban tổ chức lễ hội đình làng Niệm Thượng do UBND thành phố Bắc Ninh ra quyết định thành lập, có nhiệm vụ giúp Ủy ban nhân dân thành phố chỉ đạo, quản lý, tổ chức lễ hội truyền thống đình làng Niệm Thượng theo đúng quy định của Luật Di sản văn hóa, các văn bản pháp lý về lễ hội từ Trung ương đến địa phương. Ban tổ chức lễ hội phân công nhiệm vụ và thành lập các tiểu ban để tổ chức thực hiện quản lý

Ban tổ chức lễ hội là bộ phận trực tiếp thực hiện công tác tổ chức và quản lý lễ hội. Trong lễ hội truyền thống đình làng Niệm Thượng thì Ban tổ chức có trách nhiệm điều hành và tổ chức lễ hội. Ban tổ chức lễ hội có trách nhiệm tham mưu, xây dựng kế hoạch, kịch bản và tổ chức lễ hội, quản lý, điều hành các hoạt động diễn ra trong lễ hội theo đúng chương trình cũng như kịch bản đã được xây dựng. Lập báo cáo xin phép UBND thành phố, Phòng VH TT; đồng thời làm tốt công tác bảo vệ các di tích lịch sử, văn hóa có liên quan đến lễ hội; đảm bảo an ninh, trật tự, cứu hộ, cứu nạn, phòng chống cháy nổ, phục vụ du khách chu đáo, an toàn; giám sát, quản lý nguồn thu công đức trong quá trình diễn ra lễ hội.

Ban tổ chức lễ hội cũng có trách nhiệm thành lập các tiểu ban chuyên môn như: Tiểu ban tuyên truyền, khánh tiết, tiểu ban cơ sở vật chất, tiểu ban an ninh trật tự, an toàn xã hội, an toàn

giao thông, tiểu ban vệ sinh môi trường,... để đảm bảo các đầu mối phụ trách tốt nhất trong quá trình diễn ra lễ hội.

2.1.2.2. Các hội, đoàn thể

Để thực hiện theo kế hoạch tổ chức lễ hội, các tổ chức, đoàn thể sẽ phối hợp với nhau thực hiện công tác tổ chức và quản lý lễ hội như: Ủy ban Mặt trận Tổ quốc phường, Hội Liên hiệp Phụ nữ, Hội Nông dân, Đoàn Thanh niên, Hội Cựu chiến binh phường Khắc Niệm là các thành viên đặc lực tham gia vào Ban tổ chức lễ hội hằng năm do Ủy ban nhân dân thành phố ra quyết định và được Trưởng Ban tổ chức lễ hội ra quyết định tham gia vào các tiểu ban của Ban tổ chức, được phân công nhiệm vụ cụ thể.

2.1.3. Cơ chế phối hợp giữa các chủ thể quản lý Lễ hội

Vai trò chỉ đạo công tác quản lý lễ hội thuộc về cơ quan quản lý nhà nước, còn vai trò thực hiện các chương trình lại thuộc về cộng đồng. Quá trình tổ chức quản lý lễ hội luôn tuân thủ nguyên tắc từ trên xuống, từ dưới lên và các bên liên quan: an ninh trật tự, môi trường, dịch vụ công cộng, truyền thông,... Cơ chế phối hợp muốn được thực hiện tốt cần thành lập Ban chỉ đạo lễ hội và Ban tổ chức lễ hội. Ban chỉ đạo lễ hội có trách nhiệm thực thi nhiệm vụ của mình từ khâu cho phép tổ chức, thông qua chương trình tổ chức đã được dự thảo và phê duyệt sẽ chỉ đạo thành lập Ban tổ chức lễ hội. Ban tổ chức lễ hội thì sẽ có trách nhiệm điều hành trực tiếp toàn bộ chương trình lễ hội từ khâu chuẩn bị, diễn trình và kết thúc lễ hội.

Ban tổ chức lễ hội sẽ có các thành viên tham gia quản lý ở cơ sở và đại biểu của các tổ chức chính trị xã hội có liên quan. Sự phối hợp chặt chẽ giữa Ban chỉ đạo lễ hội và Ban tổ chức lễ hội sẽ làm nên sự thành công của lễ hội. Ban tổ chức lễ hội ngoài việc có trách nhiệm xây dựng nội dung, chương trình, kế hoạch chi tiết của lễ hội và có trách nhiệm điều hành các hoạt động trong lễ hội theo đúng chương trình đã báo cáo xin phép, sau khi kết thúc lễ hội Ban tổ chức còn có trách nhiệm trực tiếp báo cáo kết quả tổ chức lễ hội bằng văn bản với Huyện ủy, Ủy ban nhân dân thành phố và tỉnh Bắc Ninh. Các tiểu ban chuyên môn như: tuyên truyền, khánh tiết, cơ sở vật chất, an ninh trật tự, an toàn xã hội, an toàn giao thông, vệ sinh môi trường,... được thành lập sau khi Ban tổ chức lễ hội đình làng Niệm Thượng được kiện toàn chi tiết. Điều này thể hiện sự phối hợp chặt chẽ và mối quan hệ mật thiết giữa các ban ngành, đoàn thể trong việc thực hiện tổ chức lễ hội, là một trong những điều kiện cốt yếu để lễ hội tổ chức được thành công theo đúng với quy định của Đảng và Nhà nước ta về quản lý lễ hội nói chung và lễ hội đình làng Niệm Thượng nói riêng.

2.2. Công tác quản lý lễ hội đình làng Niệm Thượng

2.2.1. Thực hiện các văn bản của Trung ương và ban hành các văn bản quản lý của địa phương

2.2.1.1. Thực hiện các văn bản của Trung ương

Căn cứ quan trọng nhất đối với các hoạt động văn hóa nói chung và lễ hội nói riêng, cho đến nay vẫn là *Luật Di sản văn hóa*, trong đó có các điều khoản quy định về quyền lợi, trách nhiệm,

nghĩa vụ của nhà nước, người dân đối với các di sản văn hóa (bao gồm văn hóa vật thể và phi vật thể).

Bên cạnh *Luật Di sản Văn hóa*, còn có các văn bản là: Chỉ thị số 27-CT/TW ngày 12 tháng 01 năm 1998 của Bộ Chính trị về “thực hiện nếp sống văn minh trong việc cưới, việc tang và lễ hội”. Chỉ thị số 41-CT/TW năm 2015 của Ban Bí thư về việc “tăng cường sự lãnh đạo của Đảng đối với công tác quản lý và tổ chức lễ hội”.

Trong thời gian từ năm 2013 đến năm 2017, Chính phủ, Bộ Văn hóa, Thể thao và Du lịch... đã đưa ra nhiều Quyết định, Chỉ thị, Thông tư để tăng cường, siết chặt quản lý lễ hội tại các địa phương trên cả nước cũng như lễ hội làng Niệm Thượng

Ngoài ra, trong hai năm 2015 - 2016, Chính phủ, Bộ Văn hóa, Thể thao và Du lịch liên tục có những công điện, chỉ thị, công văn về tăng cường công tác quản lý, giám sát, thanh tra lễ hội tới các địa phương trên cả nước

2.2.1.2. Ban hành các văn bản chỉ đạo, hướng dẫn, kế hoạch tổ chức lễ hội của địa phương

Dựa trên tinh thần chung của các văn bản pháp quy của nhà nước về quản lý lễ hội trên cả nước nói chung. Tỉnh Bắc Ninh (mà cụ thể ở đây là vai trò của Sở Văn hóa, Thể thao và Du lịch) cũng đã có những văn bản thiết để hướng dẫn, quy định, về tổ chức, quản lý các lễ hội của địa phương, trong đó, cụ thể là lễ hội làng Niệm Thượng.

Thứ nhất, là công văn số 302/UBND-VX ngày 8 tháng 12 năm 2013 của UBND tỉnh Bắc Ninh gửi tới UBND thành phố Bắc Ninh và UBND xã Khắc Niệm (trước khi trở thành phường Khắc Niệm) về việc tục chém lợn tại lễ hội Ném Thượng. Trong đó công văn có ghi rõ:

Tục "Chém lợn" tại Lễ hội làng Ném Thượng xã Khắc Niệm, thành phố Bắc Ninh được tổ chức vào ngày mùng 5 Tết Nguyên đán hàng năm là lễ hội tín ngưỡng của nhân dân địa phương. Tục lệ này, trong thời gian qua đông đảo cộng đồng dân cư, nhất là dân cư mạng, người dân của một số quốc gia trên thế giới có biểu lộ không đồng cảm vì không phù hợp với xã hội và cuộc sống đương đại,

Trước tình hình trên, Chủ tịch UBND tỉnh có ý kiến như sau:

1. Kể từ năm 2013, tại Lễ hội Ném Thượng, xã Khắc Niệm, thành phố Bắc Ninh không thực hiện tục "Chém lợn". Việc rước, tế, lễ vẫn thực hiện theo nghi lễ truyền thống.

UBND thành phố Bắc Ninh, UBND xã Khắc Niệm có trách nhiệm quán triệt và quản lý tốt hoạt động tại Lễ hội trên theo đúng tinh thần chỉ đạo của Chủ tịch UBND tỉnh.

2. Đề nghị UBNDTTQ tỉnh phối hợp với các cấp ủy Đảng, chính quyền, MTTQ và các đoàn thể thành phố Bắc Ninh tuyên truyền để nhân dân địa phương thấy rõ, bỏ tục lệ “chém lợn” nói trên, gây phản cảm trong xã hội.

Sau công văn 302, thì UBND tỉnh Bắc Ninh còn ra công văn số 336/UBND-VX ngày 23/2/2013 về việc điều chỉnh tục “Chém lợn” tại lễ hội Ném Thương, phường Khắc Niệm, thành phố Bắc Ninh.

Sau công văn số 302 và 336 của UBND tỉnh Bắc Ninh, thì Sở VH TT&DL đã có công văn số 80/SVHTTDL ngày 30 tháng 1 năm 2015 gửi UBND thành phố Bắc Ninh về việc quản lý, tổ chức lễ hội Ném Thương, phường Khắc Niệm, thành phố Bắc Ninh.

Tiếp đến là công văn số 1249/SVHTTDL-NSVH&GD do Sở VH TT&DL ban hành ngày 07/12/2016, về việc tăng cường công tác quản lý và tổ chức lễ hội năm 2017. Văn bản này được Sở VH TT&DL gửi trực tiếp cho UBND thành phố Bắc Ninh, yêu cầu quán triệt, triển khai và thực hiện nghiêm túc quản lý hoạt động của các lễ hội trên địa bàn thành phố

Có thể nhận thấy, việc phân cấp quản lý từ Trung ương đến địa phương, cụ thể là tới phường Khắc Niệm tác giả luận văn rút ra một số kết luận cụ thể:

Thứ nhất, vẫn còn có nhiều sự chồng chéo trong nội dung quản lý của các cơ quan, bộ phận chuyên môn.

Thứ hai, lễ hội làng Niệm Thương chịu sự chi phối của các cơ quan quản lý lễ hội trên cả nước, nhưng đồng thời lại chịu sự chi phối của những văn bản pháp quy cụ thể của cơ quan quản lý các cấp. Với việc ban hành các văn bản pháp quy như vậy, đã tạo ra tính pháp lý hóa mạnh mẽ trong quản lý lễ hội Niệm Thương, nhưng sẽ gây ra những bản sắc truyền thống vốn có của lễ hội.

Thứ ba, các hoạt động quản lý tới lễ hội Niệm Thương được cơ quan quản lý các cấp sát sao, chặt chẽ trong việc chỉ đạo, giám sát và tổ chức điều hành. Thứ tư, hoạt động quản lý của các cơ quan nhà nước trong lĩnh vực văn hóa đã thực hiện tốt nhiệm vụ quản lý của mình trên phương diện hành chính và chính trị.

Thứ năm, vai trò của các cơ quan quản lý nhà nước trong lĩnh vực văn hóa qua lễ hội làng Niệm Thương được nâng cao. Tuy nhiên, vẫn còn rất nhiều những biến động, phát sinh trong đời sống thực tế, khiến cho hoạt động quản lý và các nhà quản lý luôn phải lưu tâm. Nhất là, những biến động, phát sinh của truyền thống và dư luận đang có những tác động rất mạnh mẽ tới đời sống hàng ngày. Chính vì vậy, bản thân các cơ quan quản lý cũng còn nhiều lung túng trong việc ban hành văn bản quản lý cũng như tổ chức quản lý hoạt động của lễ hội Niệm Thương.

2.2.2. Công tác sưu tầm, đánh giá, phục hồi lễ hội

Thông tư 15 ra đời là một trong những điểm nhấn quan trọng trong công tác quản lý nhà nước về lễ hội truyền thống ở Việt Nam. Hoạt động của các lễ hội trên cả nước nói chung từ thời điểm này chịu sự chi phối và hoạt động theo khuôn khổ của Luật Di sản văn hóa và Thông tư 15. Cụ thể hơn là, các lễ hội, quy trình tổ chức, hoạt động của lễ hội phải tuân thủ theo luật và chịu sự quản lý, giám sát chặt chẽ của cơ quan nhà nước các cấp. Chính vì vậy, hoạt động trong các lễ hội truyền thống phải chấp nhận điều chỉnh hoặc loại bỏ những yếu tố vi phạm luật pháp. Tất nhiên,

việc Thông tư 15 ra đời cũng yêu cầu lễ hội làng Niệm Thượng có những thay đổi và điều chỉnh nhất định cho phù hợp với giai đoạn và bối cảnh hiện nay.

Do tính chất phức tạp, tình hình dư luận, lễ hội làng Niệm Thượng trở thành tâm điểm của truyền thông, cơ quan quản, lý nhà nước và toàn xã hội. Vào tháng 3 năm 2015, Bộ trưởng Bộ Văn hóa, Thể thao và Du lịch Hoàng Tuấn Anh đã làm việc với tỉnh Bắc Ninh và người dân làng Niệm Thượng và yêu cầu người dân bỏ nghi thức chém lợn hoặc thay vật chém bằng hình nộm, nhằm giảm tính chất bạo lực.

Tuy nhiên, đón nhận Thông tư 15 này, người dân làng Niệm Thượng đã có những phản hồi, giải trình về việc thực hiện nghi lễ chém lợn rất phù hợp đối với các quy định của cơ quan nhà nước trong việc quản lý lễ hội. Thay vì xóa bỏ nghi thức quan trọng này, thì dân làng xin điều chỉnh hành vi trong quá trình thực hiện nghi lễ. Để nhận được sự đồng ý của cơ quan quản lý nhà nước, nhân dân làng Niệm Thượng đã đồng thuận kiến nghị lên Bộ trưởng (Bộ Văn hóa, Thể thao và Du lịch) và các cơ quan quản lý nhà nước cho phép nhân dân được giữ lại nghi thức/lễ chém lợn truyền thống đã được duy trì từ xưa đến nay. Và, thay vì nghi lễ chém lợn được diễn ra công khai như trước kia, thì nay nhân dân Niệm Thượng sẽ thực hiện kín đáo - như một tục “hèm”.

Có thể nhận thấy, sau Thông tư 15 của Bộ Văn hóa, Thể thao và Du lịch (cơ quan đại diện cho Chính phủ và quản lý cao nhất của Việt Nam về lĩnh vực văn hóa) được ban hành, đã được đưa xuống từng cấp quản lý tại địa phương. Thông qua các cấp quản lý này, nội dung và những quy định trong Thông tư 15 đã được triển khai tới từng lễ hội, trong đó có lễ hội làng Niệm Thượng. Tuy nhiên, Thông tư 15 của các cơ quan quản lý được ban hành chỉ mang tính chất quyền lực hành chính và chưa nhận được sự ủng hộ và đồng thuận của người dân, đặc biệt là người dân làng Niệm Thượng. Sự phản hồi, điều chỉnh của người dân theo chúng tôi vừa hợp lý, vừa hợp tình; người dân Niệm Thượng vẫn giữ được sinh hoạt lễ hội với các nghi thức đặc thù, nhưng đồng thời vẫn thực hiện đúng chủ trương và tinh thần của Thông tư 15.

2.2.3. Công tác tuyên truyền và thực hiện nếp sống văn minh trong lễ hội

Lễ hội đình làng Niệm Thượng là lễ hội lớn nhất trong năm của người dân làng Niệm Thượng. Lễ hội là khoảng thời gian sinh hoạt văn hóa quan trọng trong năm, nơi mà con cháu đi làm ăn xa về với hội, nơi mà các gia đình dòng họ gặp mặt nhau sau một năm lao động vất vả và cũng là nơi mà người dân thực hiện nhu cầu tâm linh tín ngưỡng của mình. Chính vì thế, dân làng đặc biệt đề cao lễ hội này và thực hiện công tác chuẩn bị rất công phu, kĩ lưỡng.

Bên cạnh đó, khâu tuyên truyền và quảng bá về di tích, về ý nghĩa thần tích của lễ hội được Ban tổ chức rất chú trọng. Trong thời gian trước, trong khi diễn ra lễ hội, Ban tổ chức thường xuyên thông báo bài giới thiệu về di tích, lễ hội, nhân vật được thờ phụng (ngài Đông Hải Đại Vương Lý Đoàn Thượng) qua đài phát thanh phường, trong các cuộc họp và sinh hoạt tập thể, trên

bảng thông tin phường, hệ thống băng zon, cờ... để nhân dân, khách thập phương hiểu về lễ hội mình đang tham gia.

Bên cạnh việc tuyên truyền về ý nghĩa và giá trị của lễ hội, Ban tổ chức còn tăng cường đẩy mạnh tuyên truyền các văn bản pháp quy, chỉ thị của Đảng và Nhà nước về xây dựng nếp sống văn minh trong lễ hội. Đặc biệt là quy chế tổ chức lễ hội và quyết định số 39/2001 của Bộ VH,TT&DL ban hành ngày 23/8/2001; Luật Di sản văn hóa tập trung vào điều 25 của văn bản nêu rõ: “Nhà nước tạo điều kiện duy trì và phát huy các giá trị văn hóa của các lễ hội truyền thống, bài trừ các hủ tục và chống các biểu hiện tiêu cực, thương mại hóa trong tổ chức lễ hội. Việc tổ chức lễ hội truyền thống phải theo quy định của pháp luật” [30].

Hiện nay, công nghệ thông tin trong thời đại bùng nổ, các văn bản của nhà nước, các bài báo, bài viết về lễ hội và quản lý lễ hội đã được Ban tổ chức tuyên truyền trên mạng xã hội như: facebook, zalo, website... Hệ thống Thông tin truyền thông trên các phương tiện thông tin đại chúng trên địa bàn thành phố Bắc Ninh nói chung, phường Khắc Niệm nói riêng đã phát huy tốt công tác tuyên truyền phổ biến giáo dục pháp luật về tổ chức lễ hội trong những năm qua, từ đó giúp người dân địa phương và khách tham dự lễ hội nâng cao ý thức, phát huy giá trị của di tích và lễ hội.

2.2.4. Quản lý tài chính lễ hội

Cũng giống như nhiều lễ hội khác, quản lý thu, chi là một trong những công việc vô cùng quan trọng luôn cần thể hiện tính minh bạch, rõ ràng và công khai trong việc tổ chức lễ hội. Hàng năm, trước khi diễn ra lễ hội khoảng 1 tháng, Ban tổ chức lễ hội cùng các tiểu ban sẽ họp bàn và vạch ra những khoản thu - chi cụ thể, chi tiết. Ban tổ chức lễ hội đã thực hiện việc quản lý, thu, chi tiền công đức, tài trợ theo đúng như tinh thần được nêu tại Điều 10 trong Thông tư số 15/2015/TT-BVHTTDL do Bộ trưởng Bộ văn hóa, Thể thao và Du lịch ban hành.

Bên cạnh nguồn kinh phí hỗ trợ hàng năm của Nhà nước, Ban tổ chức lễ hội đình làng Thượng Niệm cũng đã có những cách quảng bá, kêu gọi sự thiện nguyện đóng góp từ các cơ quan đoàn thể như: các công ty, doanh nghiệp trong địa bàn tỉnh Bắc Ninh, các nhà tài trợ là những doanh nhân thành đạt, cá nhân, đoàn thể như các hội đồng niên, cựu chiến binh, nông dân, chi hội phụ nữ,... cùng với tiền công đức, nguồn thu tiền kinh doanh phí dịch vụ, phí trông giữ xe, từ nguồn xã hội hóa, các nguồn thu khác đều được huy động cho việc tổ chức lễ hội. Việc thu chi trong thời gian diễn ra lễ hội cũng như sau khi lễ hội kết thúc đều được ghi chép đầy đủ, có hóa đơn, chứng từ cụ thể, đảm bảo tính khách quan, rõ ràng, minh bạch.

Ngoài ra, để có nguồn tài chính mạnh, Ban tổ chức lễ hội cũng đã đưa ra những biện pháp khác như: huy động cơ sở vật chất vào mục đích tài chính. Tức là, ngoài việc khuyến góp, ủng hộ bằng tiền mặt thì bất kỳ nhà hảo tâm nào cũng có thể đóng góp cho lễ hội bằng các hiện vật, vật chất khác để nhằm mục đích phục vụ tốt nhất cho công tác tổ chức lễ hội.

2.2.5. Quản lý môi trường, an ninh trật tự trong lễ hội

Công tác quản lý nhà nước đối với hoạt động dịch vụ, môi trường, vệ sinh an toàn thực phẩm, trật tự giao thông và trật tự nơi công cộng, phòng chống cháy nổ, tệ nạn xã hội và các hành vi quá khích trong lễ hội, là một trong những nội dung quan trọng của công tác quản lý lễ hội và góp phần vào sự thành công trong việc tổ chức lễ hội và cũng là để lại những dấu ấn tốt đẹp trong lòng du khách thập phương.

Từ những tình huống nhỏ xảy ra trong lễ hội, sự phản ánh chân tình của người dân tham dự hội đã thấy được công tác tổ chức lễ hội vô cùng chu đáo, cẩn thận và tỉ mỉ ở từng hạng mục trong đó có công tác quản lý môi trường, an ninh trật tự. Tất cả những điều đó đã góp phần vào việc tổ chức lễ hội được diễn ra trang trọng và tôn nghiêm hơn.

2.2.6. Hoạt động thanh tra, kiểm tra

Để đảm bảo tốt vấn đề an ninh, an toàn trong lễ hội thì công tác thanh tra, kiểm tra luôn là một trong những nhiệm vụ hàng đầu được ban tổ chức lễ hội quan tâm và quản lý chặt chẽ. Hàng năm, Ban tổ chức lễ hội đình làng Niệm Thượng đều thành lập tổ bảo vệ, giúp Ban tổ chức đảm bảo công tác trật tự an toàn, duy trì nội quy tổ chức lễ hội trước, trong và sau lễ hội.

2.2.7. Đánh giá chung

2.2.7.1. Nguyên nhân kết quả đạt được

Lễ hội đình làng Niệm Thượng là một lễ hội truyền thống có lịch sử lâu đời đã và đang nhận được sự quan tâm của các cấp, các ngành trong tỉnh. Với vai trò, trách nhiệm của mình, Ban tổ chức đã tổ chức, điều hành lễ hội diễn ra theo đúng quy định, quy chế tổ chức lễ hội mà Bộ Văn hóa, Thể thao và Du lịch cũng như của địa phương, đảm bảo an ninh trật tự, đảm bảo tính truyền thống, trang nghiêm trong phần lễ, vui tươi lành mạnh trong phần hội.

Nội dung lễ hội đã được phục dựng, khai thác và phát triển đúng hướng, bảo lưu được những nét văn hóa truyền thống của địa phương đồng thời còn kết hợp được những nét văn hóa mới phù hợp với giai đoạn hiện nay chẳng hạn như hình ảnh chém lợn. Nếu như trước đây chém lợn là một hoạt động công khai ở giữa sân đình thì nay hoạt động này đã được thu gọn lại không chém ở giữa sân đình nữa để bớt đi tính dã man theo dư luận đã nói, nhưng cũng sẽ không xóa bỏ để duy trì tục lệ có hàng trăm năm trước đây mang đầy yếu tố tâm linh.

Công tác tổ chức lễ hội diễn ra theo đúng kế hoạch, thể hiện được lòng thành kính của nhân dân đối với ông Ín và các vị thần linh, tạo không khí trang nghiêm, đảm bảo an toàn, từng bước xây dựng nếp sống văn minh trong tổ chức và quản lý lễ hội.

Cơ sở hạ tầng, vật chất của khu di tích và tổ chức lễ hội đang được quan tâm đầu tư nâng cao, quy hoạch và tổ chức quản lý các dịch vụ có tiến bộ hơn... Lễ hội làng Niệm Thượng được tổ chức không những góp phần phát huy được tiềm năng thế mạnh của ngành văn hóa địa phương trong sự phát triển du lịch, dịch vụ mà còn đáp ứng được nhu cầu hưởng thụ văn hóa, tâm linh của nhân dân địa phương và du khách tới tham quan.

Dựa trên công tác chỉ đạo, tuyên truyền, phổ biến các văn bản pháp luật, về văn hóa, lễ hội được Ban quản lý lễ hội và chính quyền địa phương triển khai sâu rộng, phong phú theo quy định của nhà nước cũng góp phần giáo dục, nâng cao ý thức và tinh thần trách nhiệm của người dân và du khách trong việc tham gia lễ hội, nêu cao ý thức gìn giữ sự tôn nghiêm nơi thờ tự, bảo vệ di tích, giữ gìn an ninh trật tự công cộng, vệ sinh môi trường đồng thời góp phần quảng bá, giới thiệu các giá trị của lễ hội với cộng đồng.

Lễ hội đình làng Niệm thượng đã nhận được sự quan tâm của các tầng lớp nhân dân trong địa bàn tỉnh Bắc Ninh, được thể hiện qua công tác xã hội hóa kinh phí để tổ chức lễ hội truyền thống, tu bổ, tôn tạo và nâng cấp di tích đình làng ngày càng được đẩy mạnh.

Công tác thanh tra, kiểm tra, giám sát là một trong những nhiệm vụ quan trọng hàng đầu và luôn được đề cao cảnh giác vì thế mà trong lễ hội không có hiện tượng tuyên truyền văn hóa độc hại, các hiện tượng mê tín dị đoan, truyền bá tư tưởng, lôi kéo kích động trái phép trong suốt thời gian lễ hội.

2.2.7.2. Nguyên nhân hạn chế

Bên cạnh những kết quả đạt được, cũng phải nhìn nhận những mặt còn hạn chế trong quá trình tổ chức, quản lý lễ hội đình làng Niệm Thượng. Nhìn một cách tổng thể thì nhận thấy rằng, cơ sở hạ tầng phục vụ lễ hội có những điểm còn bất cập, đó là khuôn viên tổ chức lễ hội còn rất hạn chế, chưa đáp ứng được nhu cầu của người dân địa phương cũng như lượng du khách nơi khác tới tham quan.

Trong vấn đề quản lý nguồn nhân lực, nhất là đối với thế hệ trẻ đến với các hoạt động trong lễ hội. Người quản lý chưa thực sự nắm bắt được tâm lý trẻ và chưa đưa ra cách giải quyết tốt, nhiều thanh niên trong làng tham gia hội vẫn còn chưa thực sự nhiệt tình, trong vấn đề luyện tập vẫn chưa nghiêm túc, nên khi thực hành còn thiếu sự đồng đều và thiếu độ chuyên nghiệp. Bên cạnh đó, công tác quản lý, vệ sinh môi trường tại khu vực tổ chức lễ hội, mặc dù đã được quan tâm, song do lượng khách thập phương về dự lễ hội đông mà người làm công tác vệ sinh còn mỏng nên không thể tránh khỏi những khó khăn, bất cập làm ảnh hưởng đến hình ảnh lễ hội.

Công tác quảng bá lễ hội đến với du khách còn hạn chế, chủ yếu nằm ở vấn đề kinh phí ít, không có chương trình quảng bá và chiến lược cụ thể để đông đảo người dân cũng như du khách biết và về với lễ hội. Những hạn chế, tồn tại trên phần nào cũng đã ảnh hưởng đến công tác tổ chức, quản lý lễ hội và làm giảm đi yếu tố tốt đẹp, giá trị tâm linh của lễ hội. Để xây dựng lễ hội truyền thống đình làng Niệm Thượng xứng tầm với giá trị của nó, thu hút được sự tham gia đông đảo của tầng lớp nhân dân, phát huy được thế mạnh của địa phương, đòi hỏi các nhà quản lý cần có các biện pháp hữu hiệu, thiết thực để khắc phục những hạn chế, bất cập nêu trên.

Tiểu kết

Lễ hội là sản phẩm văn hóa được sáng tạo bởi tổ tiên làng Niệm Thượng, được duy trì hàng trăm năm và khôi phục lại vào năm 2000. Quá trình khôi phục hội gặp phải những khó khăn cả vật chất và tư liệu lịch sử nhưng đến nay dân làng đã tổ chức được 16 mùa lễ hội cho thấy sức mạnh truyền thống và ý chí của người dân. Đây là lễ hội quan trọng và thiêng liêng đối với người dân, là sự duy trì truyền thống của tổ tiên.

Nghi lễ chém lợn là nghi lễ quan trọng nhất của lễ hội, nghi lễ này thể hiện sự thành kính của người dân làng Niệm Thượng với thần Thành hoàng và khát vọng của người dân trong một năm mới nhiều may mắn, hạnh phúc. Đối với người dân làng Niệm Thượng thì nghi lễ này không thể thiếu và xét trong cấu trúc tương đối văn hóa thì đây là nghi lễ cần được tôn trọng vì nó phù hợp với đời sống xã hội, tín ngưỡng của người dân làng.

Chương 3

PHƯƠNG HƯỚNG VÀ GIẢI PHÁP NÂNG CAO HIỆU QUẢ CÔNG TÁC QUẢN LÝ LỄ HỘI ĐÌNH LÀNG NIỆM THƯỢNG, BẮC NINH

3.1. Phương hướng

Với những kết quả đã đạt được trong khâu tổ chức, quản lý lễ hội đình làng Niệm Thượng như hiện nay cần phải xác định mục tiêu và phương hướng rõ ràng cụ thể. Để quản lý tốt lễ hội, người quản lý phải nắm vững chủ trương, đường lối chính sách của Đảng, pháp luật của Nhà nước đã đề ra. Tiếp tục quán triệt và tập trung chỉ đạo thực hiện nghiêm túc Kết luận số 51-KL/TW ngày 22 tháng 7 năm 2009 của Bộ Chính trị (khóa X) về tiếp tục thực hiện Chỉ thị số 27-CT/TW ngày 12 tháng 01 năm 1998 của Bộ Chính trị (khóa VIII) về thực hiện nếp sống văn minh trong việc cưới, việc tang, lễ hội; Chỉ thị số 14/1998/CT-TTg của Thủ tướng Chính phủ về việc thực hiện nếp sống văn minh trong việc cưới, việc tang và lễ hội, Nghị định số 103/2009/NĐ-CP ngày 06 tháng 11 năm 2009 của Chính phủ ban hành quy chế hoạt động văn hóa và kinh doanh dịch vụ văn hóa công cộng; Nghị định số 75/2010/NĐ-CP ngày 12 tháng 7 năm 2010 của Chính phủ quy định xử phạt vi phạm hành chính trong hoạt động văn hóa; Thông tư số 04/2011/TT-BVHTTDL ngày 21 tháng 01 năm 2011 quy định về việc thực hiện nếp sống văn minh trong việc cưới, việc tang và lễ hội.

Căn cứ các văn bản của Đảng, Nhà nước và UBND tỉnh Bắc Ninh, UBND phường Khắc Niệm và Ban quản lý đình làng Niệm Thượng đã đề ra những mục tiêu quan trọng để tổ chức lễ hội hàng năm như sau: Tổ chức lễ hội vừa đảm bảo tính truyền thống vừa pha trộn tính mới văn minh lịch sự; trang trọng nhưng không quá phô trương; lành mạnh và tiết kiệm; khuyến khích tạo dựng, khôi phục và nhân rộng các trò chơi dân gian truyền thống đã bị mai một theo thời gian, tăng cường các hoạt động văn hóa, văn nghệ, thể dục, thể thao quần chúng lành mạnh, phong phú thiết thực. Tuyên truyền nâng cao nhận thức, trách nhiệm của các cấp ủy Đảng, chính quyền, đoàn thể các tổ chức xã hội và mọi tầng lớp nhân dân về thực hiện nếp sống văn minh, quy chế tổ chức lễ hội của Bộ Văn hóa, Thể thao và Du lịch. Tổ chức lễ hội phải theo đúng quy định của Nhà nước, đảm bảo

đúng phong tục tập quán của cha ông để lại, đảm bảo an toàn, nghiêm trang, thành kính; không để xảy ra các hoạt động mê tín dị đoan, các hủ tục lạc hậu, nạn chèn ép khách, chú trọng công tác, an toàn giao thông, an toàn xã hội và an ninh trật tự trước, trong và sau lễ hội. Tạo điều kiện để duy trì và phát triển các giá trị văn hóa của lễ hội truyền thống, chống các biểu hiện tiêu cực, thương mại hoá trong tổ chức và hoạt động lễ hội. Phát hiện và xử lý nghiêm các hành vi vi phạm pháp luật khác trong lễ hội.

Để thực hiện những mục tiêu đã nêu ra, Ban quản lý lễ hội nói riêng cùng các tổ chức đoàn thể và nhân dân trên địa bàn phường Khắc Niệm đã nghiêm túc thực hiện Chỉ thị số 41-CT/TW ngày 05 tháng 02 năm 2015 của Ban Bí thư về việc tăng cường sự lãnh đạo của Đảng đối với công tác quản lý và tổ chức lễ hội. Tiếp tục có những định hướng cụ thể bằng việc thực hiện các văn bản chỉ đạo về công tác quản lý và tổ chức lễ hội đình làng Niệm Thượng từ Trung ương đến địa phương, đặc biệt là thực hiện các văn bản về “tục chém lợn” của UBND tỉnh Bắc Ninh; về việc quản lý, tổ chức lễ hội đình làng Niệm Thượng; về việc hướng dẫn, chỉ đạo và quản lý lễ hội năm 2017 của Sở Văn hóa và Thể thao Du lịch tỉnh Bắc Ninh.

Áp dụng những văn bản chỉ đạo của cấp trên và đưa những văn bản của nhà nước về tổ chức và quản lý lễ hội vào cuộc sống để nhân dân thấm nhuần và tự nguyện thực hiện khi tham gia lễ hội. Xây dựng các phương hướng nhằm phát huy nội lực lễ hội, sự quản lý của nhà nước và tích cực tham gia của cộng đồng và khách thập phương trong quản lý và tổ chức lễ hội.

Có biện pháp chấn chỉnh và xử lý nghiêm các vi phạm trong công tác quản lý, tổ chức lễ hội đình làng Niệm Thượng, không để xảy ra các hành vi chen lấn, tranh cướp lộc, cò bạc trá hình, ăn mày, ăn xin... diễn ra trong lễ hội.

Quan tâm kiện toàn đội ngũ cán bộ quản lý và tổ chức lễ hội đình làng Niệm Thượng, đảm bảo trình độ chuyên môn, nghiệp vụ phù hợp.

Đối với cộng đồng tham gia quản lý lễ hội, Ban quản lý di tích, Ban tổ chức lễ hội, khách thập phương, cộng đồng dân cư, các hội đoàn thể, cần có những nhận thức rõ ràng về việc tham gia quản lý lễ hội đình làng Niệm Thượng; Cùng với các cấp chính quyền tham gia quản lý tổ chức các hoạt động tại lễ hội, các phần lễ, phần hội, quản lý và tổ chức phục vụ các dịch vụ trong khuôn viên lễ hội, có nhiệm vụ thực hiện nếp sống văn minh trong khi tham gia tổ chức lễ hội.

3.2. Giải pháp nâng cao hiệu quả công tác tổ chức, quản lý lễ hội đình làng Niệm Thượng

Để quản lý, bảo tồn, phát huy giá trị của lễ hội đình làng Niệm Thượng, người nghiên cứu xin đưa ra một số kiến nghị như sau:

3.2.1. Kiến toàn bộ máy và nâng cao chất lượng cán bộ quản lý và lễ hội

3.2.1.1. Kiến toàn tổ chức bộ máy quản lý di tích và lễ hội

Để chuẩn bị tốt cho công tác lễ hội thì việc kiện toàn tổ chức bộ máy và phân cấp quản lý là một trong những công việc cấp thiết đầu tiên để tổ chức thành công cho lễ hội. Chính vì vậy, cần có

sự phân công cấp quản lý một cách chặt chẽ, quy củ, có sự đồng thuận nhất trí và thống nhất trong ban chỉ đạo và ban tổ chức lễ hội. Thành lập Ban quản lý di tích đình làng trực thuộc UBND phường Khắc Niệm, có nhiệm vụ xây dựng quy chế quản lý, bảo vệ và tổ chức các hoạt động tại di tích, đảm bảo đúng theo quy định, đồng thời phối hợp với các cơ quan liên ngành tham mưu cho UBND phường Khắc Niệm xây dựng kế hoạch tổ chức lễ hội hàng năm.

3.2.1.2. Đào tạo, bồi dưỡng nguồn nhân lực quản lý văn hóa

Cán bộ quản lý là một trong những lực lượng chủ chốt và quan trọng, vì vậy việc kiện toàn bộ máy và cơ cấu nhân sự quản lý lễ hội là một việc làm cấp thiết. Cụ thể là tiến hành kiểm tra, đánh giá đúng thực trạng cán bộ về số lượng, chất lượng, trình độ chuyên môn nghiệp vụ, năng lực quản lý và tổ chức thực hiện. Qua đó, có kế hoạch bố trí, sắp xếp lại đội ngũ cán bộ làm việc đúng chuyên môn, phù hợp với năng lực, trình độ chuyên môn của từng cán bộ. Bên cạnh đó, cần có kế hoạch bổ sung kịp thời đội ngũ cán bộ trẻ đủ năng lực để đảm bảo năng lực chuyên môn và nghiệp vụ, đáp ứng được nhu cầu của công tác tổ chức và quản lý lễ hội trong tình hình mới. Mặt khác cũng cần nâng cao chất lượng nguồn nhân lực tổ chức, quản lý và phục vụ lễ hội. Vì nguồn lực này đóng vai trò quan trọng không thể thiếu trong hoạt động lễ hội.

3.2.2. Hoàn thiện các văn bản quản lý lễ hội

Hoàn thiện các văn bản pháp luật, chính sách trong quản lý lễ hội, chúng ta vẫn gặp những khó khăn trong việc quản lý các hoạt động lễ hội mặc dù đã có nhiều văn bản pháp quy liên quan tới quản lý lễ hội, như: Luật Di sản Văn hóa, quy chế tổ chức lễ hội, nghị định về xử phạt hành chính trong lĩnh vực văn hóa - thông tin,... trên thực tế một số văn bản quản lý không thống nhất với nhau. Vì vậy để giải quyết tình trạng này chúng ta cần tăng cường giám sát công tác quản lý hành chính, từ cấp trung ương xuống địa phương, hình thức xử lý cần cứng rắn và có biện pháp răn đe cụ thể hơn.

Đảng, Nhà nước cần tập trung đưa ra những chính sách phù hợp với thực tiễn như đầu tư kinh phí, lập ra các dự án, kế hoạch bảo tồn di tích nhằm phát huy những giá trị văn hóa dân tộc. Và trong giai đoạn hiện nay vấn đề bảo tồn và tu bổ di tích trở thành vấn đề đặc biệt quan trọng. Đây mạnh vai trò quản lý ở các cấp ngành cơ sở, thường xuyên có kế hoạch, biện pháp bảo tồn các công trình di tích đang có nguy cơ bị xuống cấp, do ảnh hưởng của nhiều yếu tố khác nhau. Chú ý tu bổ tôn tạo di tích nhưng vẫn giữ nguyên được kiến trúc ban đầu.

3.2.3. Đẩy mạnh nh hoạt t đ ộ ng phụ c dự ng, sự u tà m các di sản vă n hóa trong lễ hội

Lễ hội đình làng Niệm Thượng là nơi giúp cho cộng đồng lưu giữ, kế thừa và phát huy một cách tốt nhất các giá trị văn hóa truyền thống của làng. Khi người dân còn quan tâm đến lễ hội truyền thống, nghĩa là họ còn quan tâm đến việc giữ gìn văn hóa truyền thống của quê hương mình.

Và đó là nhân tố quan trọng để góp phần vào việc tiếp tục đẩy mạnh công tác phục dựng, sưu tầm các giá trị văn hóa trong lễ hội đình làng Niệm Thượng. Công tác này cần được bổ sung đưa vào công tác tổ chức, quản lý lễ hội theo kế hoạch tổ chức hàng năm của thành phố Bắc Ninh.

Bảo tồn và phát huy giá trị của lễ hội đình làng Niệm Thượng, phường Khắc Niệm, tỉnh Bắc Ninh hiện nay đang là vấn đề được đông đảo người dân không chỉ ở địa phương mà cả du khách thập phương quan tâm. Một trong những giải pháp thiết thực, hiệu quả, góp phần quản lý, tổ chức lễ hội đảm bảo nhu cầu, nguyện vọng của nhân dân, phù hợp với thuần phong mỹ tục nhưng vẫn giữ được nét tôn nghiêm của lễ hội, đó là cần tăng cường hơn nữa vai trò chủ thể của cộng đồng trong hoạt động phục dựng, sưu tầm các di sản văn hóa trong lễ hội.

3.2.4. Tăng cường công tác tuyên truyền, thực hiện nếp sống văn minh trong lễ hội

Trong nhiều năm qua chính quyền địa phương nơi đây đã rất quan tâm chú trọng và đẩy mạnh việc tuyên truyền, phổ biến các văn bản pháp quy, chỉ thị của Đảng và Nhà nước về xây dựng nếp sống văn minh trong việc cưới hỏi, tang, lễ... thông qua nhiều hình thức tuyên truyền khác nhau như truyền hình, phát thanh, pa nô, áp phích, khẩu hiệu, tranh cổ động, ảnh,... Chú trọng công tác tuyên truyền để người dân hiểu rõ những giá trị văn hóa, lịch sử của lễ hội, trân trọng và tích cực chủ động phát huy các giá trị đó trong đời sống cộng đồng hiện nay. Về nội dung, cần đẩy mạnh hướng dẫn tuyên truyền về các văn bản pháp quy của Đảng, Nhà nước, các Thông tư, Nghị định... đồng thời tuyên truyền về ý nghĩa của lễ hội gắn với giới thiệu, tôn vinh công trạng của các vị thần được thờ tại di tích và các khu vực tổ chức lễ hội

3.2.5. Đa dạng hóa các hoạt động dịch vụ trong lễ hội

Hiện nay, ở các nước trên thế giới có nền kinh tế phát triển thì đi song hành với nó là nền văn hóa cũng phát triển theo, và hoạt động thương mại cũng được gắn liền với văn hóa. Văn hóa là sức hút để guồng máy vận hành và lễ hội cần có những hình thức kinh doanh nhất định để tạo doanh thu, đó chính là nguồn kinh phí để duy trì lễ hội. Vấn đề của công tác quản lý là việc sử dụng lợi nhuận và mức độ của các hoạt động thương mại tại lễ hội như thế nào cho phù hợp. Khi huy động các nguồn lực cần thực hiện trên tinh thần tự giác, tự nguyện, nhân dân có thể tham gia trực tiếp vào các hoạt động của lễ hội, có thể là đối tượng hưởng thụ, thưởng thức các giá trị văn hóa.

Lễ hội là nơi người dân quay trở về tìm lại cội nguồn của dân tộc. Lễ hội cũng là nơi thu hút đông đảo người dân địa phương cũng như du khách tới tham quan, hưởng thụ các giá trị văn hóa. Vào những dịp này thì các hoạt động dịch vụ là một trong những nhu cầu thiết yếu của người dân tham dự hội. Chính vì vậy cần đa dạng hóa nhiều loại hình dịch vụ trong lễ hội để nhằm đáp ứng nhu cầu vui chơi, giải trí, hưởng thụ ẩm thực, văn hóa của du khách vào dịp lễ hội.

3.2.6. Quản lý có hiệu quả nguồn tài chính

Công tác quản lý tài chính là một công việc quan trọng hàng đầu vì có tài chính thì mới có kinh phí để tổ chức lễ hội. Nguồn tài chính thường được huy động từ hai nguồn chính đó là từ nguồn đóng góp tự nguyện và huy động tài chính từ các nguồn lực xã hội của cộng đồng, làng xóm và những người hảo tâm, công ty/doanh nghiệp công đức. Quản lý và sử dụng nguồn kinh phí có hiệu quả. Tổ chức lễ hội đòi hỏi sự đầu tư về cơ sở vật chất kinh phí lớn. Để duy trì và thực hiện các nghi thức và công việc trong tổ chức lễ hội rất cần có nguồn kinh phí nhất định để thực hành các nghi thức đó. Nhà nước cần có chính sách khuyến khích, động viên các cá nhân tập thể đã đóng góp tài trợ nguồn kinh phí để bảo tồn duy trì tổ chức hoạt động lễ hội.

3.2.7. Tăng cường quản lý môi trường và an ninh trật tự lễ hội

Tăng cường quản lý môi trường, trật tự công cộng là một nhiệm vụ quan trọng góp phần tổ chức thành công cho lễ hội.

Bên cạnh công tác đảm bảo vệ sinh môi trường thì cũng cần đẩy mạnh công tác quản lý an ninh trật tự, an toàn và phòng chống cháy nổ ở khu vực di tích và nơi tổ chức lễ hội. Ban Tổ chức lễ hội xây dựng nội quy, quy định, trong đó có nội dung về công tác phòng chống cháy nổ, an toàn giao thông, vệ sinh an toàn thực phẩm... Các ban, ngành của xã như lực lượng công an, quân sự, các đoàn thể... phối hợp hướng dẫn, tuyên truyền và ngăn chặn kịp thời những hành vi xâm hại làm ảnh hưởng đến hoạt động của lễ hội. Kiên quyết xử lý nghiêm những trường hợp gây rối, làm mất an ninh trật tự nơi tổ chức lễ hội.

3.2.8. Tăng cường công tác thanh tra, kiểm tra, thi đua khen thưởng

Trong giai đoạn hiện nay để khắc phục được những hạn chế bất cập và ngăn chặn kịp thời những hiện tượng tiêu cực diễn ra trong quá trình tổ chức lễ hội nói chung và lễ hội đình làng Niệm Thượng nói riêng đòi hỏi các cơ quan nhà nước phải thực hiện nghiêm túc công tác thanh tra, kiểm tra các hoạt động diễn ra tại lễ hội.

Bên cạnh công tác thanh tra, kiểm tra thì công tác thi đua khen thưởng các cá nhân, tập thể có thành tích xuất sắc trong công tác tổ chức, quản lý lễ hội cũng được thực hiện để tuyên dương, khen thưởng. Trong công tác thi đua khen thưởng cũng phải xây dựng được định mức khung khen thưởng, minh bạch, rõ ràng tránh bệnh thành tích.

3.2.9. Phát huy vai trò của cộng đồng trong tổ chức, quản lý lễ hội

Thứ nhất, phát huy vai trò của nhân dân địa phương trong tuyên truyền về lễ hội; Đẩy mạnh việc trang bị nền tảng kiến thức văn hóa lễ hội cho người dân, nhất là việc thông tin, giảng giải về giá trị, ý nghĩa, các biểu tượng của lễ hội. Biến mỗi người dân thành một tuyên truyền viên cho lễ hội truyền thống của địa phương, qua đó nâng cao ý thức của cộng đồng đối với di sản văn hóa nói chung, lễ hội nói riêng, thể hiện ở lòng tự hào đối với lễ hội ở địa phương và ý thức tham gia bảo tồn lễ hội, gìn giữ những giá trị văn hóa, những thực hành lễ nghi cổ truyền tốt đẹp gắn với lễ hội.

Thứ hai, phát huy vai trò của cộng đồng trong thực hành lễ hội. Trong việc tổ chức lễ hội truyền thống, rất cần có sự hướng dẫn, tư vấn của các nhà chuyên môn, các nhà nghiên cứu văn hóa. Tuy nhiên, sự dẫn dắt này phải chuẩn xác, đầy trách nhiệm, trên cơ sở tôn trọng các giá trị văn hóa và tâm thức của người dân địa phương. Nên trao trả vai trò tự quản lễ hội cho cộng đồng. Nhà nước chỉ làm công tác quản lý về mặt hành chính, pháp luật, còn việc quản lý nhân lực, vật lực, tài chính thì nên để cộng đồng tự quản. Có như vậy mới khuyến khích được tinh thần tự chủ, sáng tạo của cộng đồng.

Thứ ba, phát huy tinh thần tự giác và vai trò của người dân địa phương trong đóng góp, thụ hưởng lễ hội. Cần khuyến khích sự tham gia của nhân dân về vật chất cũng như sức sáng tạo văn hóa, văn nghệ quần chúng vào hoạt động lễ hội, nâng cao trình độ và hiểu biết của nhân dân về lễ hội, bởi mục đích cuối cùng của việc tổ chức lễ hội cũng là để phục vụ nhân dân, vì nhân dân, do nhân dân thực hiện và sáng tạo.

Tiểu kết

Hoạt động quản lý lễ hội Niệm Thượng có một vài đặc tính/đặc điểm cơ bản, có thể đề cập đến như: tính thống nhất, tính pháp lý hóa, tính thích ứng và điều chỉnh, tính dần hoàn thiện... Mỗi một đặc điểm như vậy đã cho thấy việc quản lý lễ hội Niệm Thượng rất chặt chẽ và có những nảy sinh phức tạp nhất định. Các cơ quan quản lý đã làm tốt nhiệm vụ của mình, tuy nhiên, họ luôn trong tình trạng bị động và bị chi phối bởi nhiều phía, nhiều quan niệm khác nhau của đời sống xã hội.

Lễ hội đình làng Niệm Thượng đối với người dân làng là khoảng thời gian sinh hoạt văn hóa thiêng liêng không thể thay thế bởi những giá trị quan trọng và ý nghĩa sâu sắc. Còn đối với đa số quan điểm còn lại thì lễ hội đình làng Niệm Thượng đặc biệt là nghi lễ chém lợn là hành vi phản cảm, không phù hợp với tiến bộ xã hội.

Trong vấn đề bảo tồn và phát huy những giá trị của lễ hội đình làng Niệm Thượng nhận thấy lễ hội này đang đứng trước những điều kiện cho sự biến đổi. Tuy nhiên, biến đổi của lễ hội chỉ những người thực hành lễ hội là người dân làng Niệm Thượng mới có thể quyết định, những thay đổi này theo hướng phù hợp với chuẩn mực xã hội và điều kiện lịch sử cụ thể của địa phương. Trong quá trình đó, các nhà quản lý văn hóa cần theo dõi lễ hội và đưa ra những biện pháp đúng đắn và kịp thời nhất.

KẾT LUẬN

Như vậy, từ việc tiếp cận nghiên cứu lễ hội đình làng Niệm Thượng, phường Khắc Niệm, TP Bắc Ninh, tỉnh Bắc Ninh dựa trên thuyết tương đối văn hóa đã lần lượt giải quyết vấn đề theo trình tự: tìm hiểu tổng quan làng Niệm Thượng trên các phương diện điều kiện tự nhiên, dân cư, kinh tế, đời sống văn hóa- tín ngưỡng của người dân để từ đó rút ra những điều kiện cho sự ra đời của lễ hội; tìm hiểu quy trình lễ hội đình làng Niệm Thượng từ lúc chuẩn bị lễ hội đến lúc bế mạc lễ hội,

trong đó rút ra những đặc trưng, vai trò của lễ hội đối với đời sống văn hóa, tâm linh của người dân địa phương; tìm hiểu lễ hội trong đời sống hiện nay, từ đó thấy được những quan điểm của người dân, của những góc nhìn khác đối với lễ hội, đồng thời rút ra những cách thức để bảo tồn giá trị của lễ hội.

1. Lễ hội làng còn có những giá trị quan trọng đối với đời sống của người Việt từ hàng ngàn năm nay đó là: giá trị cố kết và biểu dương sức mạnh cộng đồng, giá trị lịch sử, giá trị cân bằng đời sống tâm linh, giá trị sáng tạo và hưởng thụ văn hóa, giá trị bảo tồn và trao truyền văn hóa

2. Lễ hội đình làng Niệm Thượng, phường Khắc Niệm, TP Bắc Ninh, tỉnh Bắc Ninh là một trong hơn 8000 lễ hội dân gian truyền thống của Việt Nam, lễ hội có lịch sử hàng trăm năm, được sáng tạo bởi người dân làng Niệm Thượng để tưởng nhớ công ơn của thần Thành hoàng làng với vùng đất này.

3. Trong các nghi lễ và hội diễn của lễ hội, đặc trưng quan trọng nhất là nghi lễ chém ông Ỉn tế thần. Đối với người dân làng Niệm Thượng, nghi lễ chém lợn là nghi lễ linh thiêng không thể thiếu trong lễ hội đình làng, một mặt nghi lễ này đáp ứng đời sống tâm linh của người dân làng, mặt khác nó thể hiện bản sắc, và đặc trưng văn hóa của làng Niệm Thượng. Nghi lễ chém lợn cũng dẫn đến những cuộc tranh luận không ngừng giữa các chuyên gia nghiên cứu văn hóa, các nhà xã hội học, giáo dục học, và là bài toán chưa có lời giải đối với các nhà quản lý văn hóa.

4. Lễ hội đình làng Niệm Thượng xuất phát từ một nghi lễ nông nghiệp đến nay đang đứng trước những nhân tố dẫn tới sự thay đổi và trong một hoàn cảnh lịch sử mới cùng với những nhân tố mới thì văn hóa cũng sẽ thay đổi cho phù hợp, đến một thời điểm nào đó, lễ hội này sẽ có những thay đổi cho phù hợp với sự phát triển của địa phương, đó là điều tất yếu đối với mọi lễ hội văn hóa.

5. Hiện nay, ở Việt Nam đang diễn ra cuộc chiến giữa phát triển xã hội và bảo tồn văn hóa truyền thống, xã hội đã và đang có những bước tiến lớn trên con đường phát triển và từ đó hình thành nên những chuẩn mực mới phù hợp với cuộc sống mới. Trong cuộc chiến này, phát triển xã hội dường như đang “chụp” những chuẩn mực của đời sống hiện đại lên những giá trị văn hóa truyền thống và vội rút ra những điểm bị coi là lệch lạc, không phù hợp với cuộc sống hiện đại.

6. Vấn đề quản lý lễ hội Ném/Niệm Thượng đang chịu sự tác động, chi phối mạnh mẽ của các cơ quan quản lý nhà nước trong lĩnh vực văn hóa (gồm cả hệ thống hành chính tổ chức và các văn bản pháp quy) và của dư luận truyền thông xã hội. Sự can thiệp quá sâu của các cơ quan quản lý vào lễ hội Niệm Thượng đã làm một số nghi lễ truyền thống đặc thù đã biến đổi, điều chỉnh mạnh mẽ.